

עודכן ב-19/08/2003

אנתולוגיה ב-100 אצבעות

"פסנתרין" - מבחר מוסיקה ישראלית לפסנתר

מאת חגי חיטרון

...התבססותו של הפסנתר בחיי המוסיקה בארץ ישראל, מעיר הירשברג, לא היתה מובנת מאליה בשחר ימי היישוב. אפילו במושבות הוותיקות נתפשו בתחילה לימודי נגינה בפסנתר כניגוד סמלי לתרבות העבודה וליהדות החלוצית החדשה. נחמה בלקינד, מהמשפחה הביל"וית המפורסמת, סיפרה פעם להירשברג כי כאשר הלכה לשיעורי פסנתר בראשון לציון, בתחילת המאה, נהגה להסתיר את התווים היטב פן ילעגו לה.

אילו הן שלוש היצירות הישראליות החשובות ביותר ברפרטואר הפסנתרני? הירשברג מצביע מיד על שתיים: "סוויטה שמית" של בוסקוביץ' (באנתולוגיה מנגנת ליאורה זיו-לי גרסה שערך המלחין ב-1948), והסונטה של בן-חיים מ-1954.

עוד מדגיש הירשברג כי בחיי המוסיקה בארץ בולטת בעשרות השנים האחרונות קבוצה של מבצעים מצוינים המקדישים עצמם ליצירות ישראליות, ובולטת במסורת זו היתה שרה פוקסון-היימן המנוחה. "האנתולוגיה מציגה רמה משודרגת של ביצוע", אומר הירשברג. "כאשר מאזינים ל"סוויטה השמית" של בוסקוביץ' בידיה של ליאורה זיו-לי, מתגלה היצירה - שכבר הוקלטה פעמים אחדות - במלוא גדולתה".

נוסטלגיה לימי תום

בדיסק מס' 1 מנגנת ליאורה זיו-לי יצירות מאת אנגל, בן חיים, אבידום, יעקבי ובוסקוביץ'. כולן חוברו לפני קום המדינה, רובן קליטות, נגישות, נעימות לאוזן ובעלות תווי היכר מקומיים. מוסיקה של ארץ ישראל הציונית, שמקרינה (כיום) נוסטלגיה והיזכרות בימי תום שלא ישוּבו. הקטעים של אנגל (יליד 1868) הם מוסיקה יהודית-עממית מעובדת, דוגמה המעידה על מפעלו ההיסטורי בכינוס הפולקלור היהודי המזרח-אירופי; הקטעים אופוס 34 של בן-חיים הם גישוש מקסים של מלחין אירופאי מובהק החוקר אפשרויות התחברות למזרח; שתי הסונטות של מנחם אבידום הן מלאכת מחשבת של עדינות בהשפעה צרפתית עם פשטות מתוחכמת; ו"שבע הזוטות" של חנוך (הינריך יעקבי) הן מוסיקה גרמנית מובהקת, במורשת הינדמית.

שיאו של הדיסק הוא "סוויטה שמית" של בוסקוביץ', שההאזנה לה דומה לצפייה בסרט היסטורי מרגש. יצירה זו היא סמל של חזון ההשתלבות האירופית, מתוך אהבה, בסביבה מדברית צרובת שמש, לרבות ניסיון לחקות בפסנתר צלילי כלי פריטה, כמו עוד. המלחין עצמו כתב: לכאורה מדובר במוסיקה עממית אקסטרוברטית, אולם למעשה זה פולקלור מדומה, שהרי אין ביצירה שום ציטטות מלודיות או ריתמיות. המוסיקולוג יהואש הירשברג מכנה את הסוויטה השמית: "ניסיון נועז לגיבוש סגנון ים תיכוני שמקורו בחברה היהודית המתחדשת בארץ ישראל".